

Conseil de l'Égalité des Chances entre Hommes et Femmes
Raad van de Gelijke Kansen voor Mannen en Vrouwen
Rat für Chancengleichheit zwischen Männern und Frauen

**ADVIES NR 82 VAN DE RAAD VAN DE GELIJKE KANSSEN VOOR MANNEN EN
VROUWEN VAN 12 MAART 2004 BETREFFENDE VROUWEN 60+**

ADVIES Nr 82 VAN DE RAAD VAN GELIJKE KANSEN VOOR MANNEN EN VROUWEN VAN 12 MAART 2004 BETREFFENDE VROUWEN 60+. (laatste versie 21/01/04)

1. INLEIDING

In België zijn er 2.200.000 mensen ouder dan 60, 66 % zijn vrouwen(vrouwenoverlegkomitee).

De demografische groei van het aantal bejaarden in onze samenleving betekent dat de maatschappij veel aandacht aan deze bevolkingsgroep moet besteden.

De nieuwe uitdagingen zijn vooreerst de intergenerationele solidariteit waar verschillende generaties met de senioren in harmonie moeten samenleven en samenwerken.

Een tweede belangrijke uitdaging is het tegemoetkomen aan de vraag van de senioren groepen om op een volwaardige manier te participeren in de samenleving.

Dit houdt arbeidsparticipatie, sociale, culturele en politieke participatie in.

Een derde uitdaging bestaat erin om passende antwoorden te vinden op de noden en behoeften van de senioren inzake welzijn, inkomenszekerheid, pensioen of vervangingsinkomen, welvaartaanpassing van hun inkomen, de betaalbare medische en niet-medische zorg, de armoedebestrijding, de huisvesting en de ouderenopvang.

De Raad vraagt de overheid specifieke aandacht te besteden aan de positie van de ouder wordende vrouw.

De Raad is ook van oordeel dat bij alle beslissingen op bestuursniveau rekening moet worden gehouden met de impact van die beslissingen op de specifieke situatie van ouderen.

2. VASTSTELLINGEN

1) Participatie

Sociale, economische en culturele participatie

Vele oudere vrouwen, die wegens beperkt onderwijs en ongelijke kansen slechts uitvoerende laag betaalde arbeid verrichtten en veel werkgebrek kenden, hebben slechts een klein pensioen, hetgeen hen niet toelaat voldoende aan het maatschappelijke en culturele leven deel te nemen. Dit geldt in sterke mate voor de alleenstaande vrouwen.

Ouderen durven meestal ook 's avonds niet alleen op straat komen, vooral als ze in onveilige buurten wonen.

Arbeidsparticipatie

Wegens de economische crisis werden vele ouderen reeds vanaf 50-jarige leeftijd uit het arbeidsproces geweerd. Een groot deel van hen kreeg een brugpensioen, hetgeen sommigen graag, anderen tegen hun zin en noodgedwongen aanvaardden.

Alsdusdanig ging er veel kennis en ervaring voor de bedrijfswereld verloren.

Politieke participatie

Voor en na de federale verkiezingen van 2003 werd absolute voorrang gegeven aan de jongeren. De zestig-plussers werden uit het beleid geweerd.

2) Informatie

De Raad heeft in zijn advies nr 29 van *10 december 1999 betreffende de problematiek van de bejaarden (deel 1 : de 65-jarigen en ouder)* erop aangedrongen dat de gemeenten een brochure zouden uitgeven die de verschillende verblijfs- en verzorgingsmogelijkheden uitlegt : home, thuiszorg, service flats; werking en prijzen van publieke en privé-initiatieven; opsomming van voordelen waarvan bejaarden kunnen genieten en de adressen waar ze eventuele klachten kunnen neerleggen.

De Raad betreurt dat tot op heden *sommige* gemeenten niets ondernomen hebben om hun inwoners van meer dan 65 jaar in te lichten.

Als de bejaarden om inlichtingen vragen moeten ze soms zeer lang wachten om een antwoord te krijgen.

Sommige verenigingen geven inlichtingen op internet maar zeer weinig bejaarden hebben een internetaansluiting.

3) Zorg

De Raad stelt vast dat er nog altijd onvoldoende of een gebrek aan adequate thuiszorg en tussenopvang is, zoals bijvoorbeeld de mogelijkheid voor kortverblijf, dag- en nachtopvang.

Tijdens de hittegolf van de zomer van 2003 en vooral tijdens de zomervakantie stierven in Europa achtergelaten en vereenzaamde ouderen door de hitte, onvoldoende verzorging en onvoldoende drankiname.

4) Inkomen

Een blik op de inkomens van de ouderen leert ons dat 4,1 % van de alleenstaande bejaarden leeft onder de armoedegrens.

Een groot deel van de vrouwelijke senioren van nu genoten weinig schoolopleiding en verrichtten slechts louter uitvoerend werk. Daardoor bekleedden zij een zwakkere positie op de arbeidsmarkt – zij werden het laatst aangeworven en als eersten ontslagen bij werkgebrek – en beschikken dus nu over minder financiële middelen.

Als het inkomen van de bejaarden te klein is en de kinderen moeten bijbetalen wordt deze som aan de ouderen aangerekend als inkomsten en moeten zij hierop belastingen betalen.

Volgens het KB van 23/05/2001, *artikel 42 alinea 3*, mag degene die de inkomensgarantie voor ouderen geniet het Belgisch grondgebied niet meer dan 29 al dan niet opeenvolgende dagen per jaar verlaten zoniet moeten alle uitbetaalde uitkeringen per kalendermaand waarin men niet onderbroken in België was terugbetaald worden.

Vb.: indien men het land verlaat van 20 januari tot 3 februari (14 dagen) en van 21 juli tot 10 augustus (20 dagen), een totaal van meer dan 29 dagen, moeten de uitkeringen voor januari, februari, juli en augustus terugbetaald worden, zijnde vier volledige maanden.

Bij de aanvraag van een inkomensgarantie laat de Rijksdienst voor Pensioenen de aanvrager een overeenkomst tekenen dat bij onterecht betaalde uitkeringen de Rijksdienst voor Pensioenen zich via de bankinstelling een volledige maanduitkering kan laten terugbetalen zonder daarbij rekening te houden met de stand van de rekening, dus zelfs indien de rekening negatief is. Indien er meerde maanden moeten terugbetaald worden kan ze voor de andere maanden 10% per maand afhouden tot alles terugbetaald is.

Momenteel hebben veel mensen die op deze wijze hebben moeten terugbetalen een klacht neergelegd bij de Rechtbank.

5) **Rusthuizen en service flats**

De prijzen in de rusthuizen verschillen van gewest tot gewest. Tevens zijn ze te hoog. Er is een lange wachtlijst voor de goedkopere rusthuizen.

Het principe van de service flats vindt de Raad zeer goed, maar ook hier zijn de prijzen veel te hoog. Tijdens de zomer van 2003 hebben we vastgesteld dat de infrastructuur in veel rusthuizen nog niet voldoet. Velen hebben zelfs nog geen gemeenschappelijke plaats waar luchtconditionering is. In sommige homes zijn er in de kamers zelfs nog geen overgordijnen om de senioren tegen de zon te beschermen.

In sommige rusthuizen zijn bepaalde ruimtes te klein en sommige service flats hebben een te kleine oppervlakte. Hieruit vloeit voort dat vaak te weinig wordt rekening gehouden met de privacy van de bewoners.

6) **Aanpassing huis aan hun leeftijd.**

Senioren passen hun woning niet of laatijdig aan aan hun leeftijd wat hun comfort vermindert en het risico vergroot op ongevallen.

7) **Beeldvorming in onderwijs en media**

De beeldvorming over senioren op de scholen en in de media is negatief. Ze leggen vooral de nadruk op verzorging, ziekten, op hetgeen de ouderen kosten aan pensioen en te weinig op kennis, ervaring en levenswijsheid die de ouderen aan de jongeren kunnen doorgeven. Tevens wordt er zelden vermeld dat de ouderen de welvaartstaat opbouwden, voor de democratisering van het onderwijs zorgden, enz.

8) **Mobiliteit**

De Raad stelt met genoegen vast dat de regering rekening gehouden heeft met het advies nr 29 van 10 december 1999 van de raad betreffende de problematiek van de bejaarden (deel 1: de 65-jarigen en ouder) ivm de mobiliteit van ouderen en gratis vervoer voor senioren voor bus, tram en metro en verminderde prijzen voor treinverkeer heeft ingevoerd.

Sommige gemeenten hebben nog andere initiatieven genomen, bijvoorbeeld in Etterbeek : De gemeente geeft ,op aanvraag van de 80-plussers met een beperkt inkomen, per kwartaal 8 cheques van € 5 voor het betalen van hun verplaatsingen per taxi, gezien voor deze oudere mensen het moeilijk kan zijn om het openbaar vervoer te gebruiken.

De Raad vindt dat de eventuele invoering door de Europese Commissie van een andere rijbewijsregeling voor de senioren vanaf 70 jaar geen goed idee is. Dit is een discriminatie. Het is trouwens niet de oudere bevolking die het meeste verkeersongevallen veroorzaakt.

9) **Vrijtijdsbesteding**

De activiteiten die de gemeenten en gemeenschapscentra aanbieden zijn vaak niet afgestemd op de behoeften van de senioren.

De digitale technieken gaan meer en meer een belangrijk deel uitmaken van de maatschappij. Indien men zich niet kan aanpassen aan deze technieken zal men zich volledig uitsluiten. Er zijn reeds gemeenten en ouderenverenigingen die lessen voorzien hebben om het gebruik van de computer aan te leren. Computers kunnen nu ook al tweedehands goedkoop aangekocht worden maar het abonnement op internet is te duur.

10) **Sport**

Nog steeds stellen we vast dat er in veel gemeenten geen enkele inspanning wordt gedaan om de ouderen aan te zetten tot sporten of om hun een gunsttarief toe te staan voor het gebruik van de accommodaties.

Veel sportaccommodaties zijn onvoldoende bereikbaar met het openbaar vervoer.

De Raad wenst hier ook te refereren naar zijn advies nr. 17 van 21 maart 1997 betreffende vrouwen en sport en advies nr. 63 van 13 december 2002 betreffende vrouwen en sport.

11) **Sociale woningen**

De Raad vindt het initiatief zeer goed dat de huurders van sociale woningen na 5 jaar het recht zullen hebben om hun woning of appartement aan te kopen. Het kooprecht ligt vanaf nu bij de huurder wat een grote verbetering is. Waar we echter niet mee kunnen akkoord zijn is dat ze die woning binnen de 20 jaar niet zouden kunnen verkopen.

Zo zou het de mensen met een beperkt inkomen, die ouder zijn dan 50 jaar bij de aankoop, later in moeilijkheden kunnen brengen. Stel je voor dat ze op 65 jaar naar een home of service flat moeten en dat al hun geld geïnvesteerd is in dat huis dat niet verkoopbaar is op dat ogenblik.

Het idee om mensen die meer verdienen toe te laten tot de sociale woningen vinden we niet goed gezien er nu al enorme wachtlijsten zijn voor de sociale woningen.

12) **Schenken**

De registratiekosten op schenkingen zullen wellicht verminderen tot 3 % voor de begunstigden in rechte lijn, 7% voor de andere familie en voor vreemden zou het ook worden aan gepast.

Reeds nu klagen senioren over de toegenomen druk door de kinderen op de ouderen om schenkingen te doen.

13) **Onderzoeken**

Er zijn te weinig onderzoeken over de situatie van de ouderen en de bestaande onderzoeken zijn te weinig gespecificeerd en op elkaar afgestemd.

Bovendien zijn de onderzoeken te beperkt verspreid en te weinig bekend.

3. AANBEVELINGEN

1) Participatie

Sociale, economische en culturele participatie

De Raad adviseert teneinde sociale uitsluiting van ouderen te voorkomen een participatieve en paritaire democratie te beogen en te ijveren dat de sociale, culturele, economische en politieke rechten van ouderen in de Europese Grondwet worden opgenomen.

In de hele sociale regelgeving is het noodzakelijk dat de volledige gelijkheid van vrouwen en mannen uitdrukkelijk gewaarborgd moet zijn.

Arbeidsparticipatie

De Raad adviseert de solidariteit en samenwerking tussen de generaties aan te moedigen.

Arbeidsherverdeling zou kunnen worden toegepast. Speciaal voor oudere werkloze vrouwen die slechts een klein inkomen hebben zou de tewerkstelling kunnen worden verhoogd, vooral in de sociale sector waar er nog zoveel te doen is en de kennis en ervaring van deze vrouwen goed gebruikt zou kunnen worden.

Politieke participatie

De Raad verklaart zich volledig akkoord dat jongeren hun intrede in de politiek moeten doen, maar adviseert voldoende vertegenwoordiging van ouderen in wetgevende en overheidsorganen en adviesraden. De partijen zouden er moeten over waken dat er op de kandidatenlijsten voor de verkiezingen voldoende verkiesbare plaatsen aan ouderen worden gegeven.

Ouderen denken niet alleen aan zichzelf, werken ook voor andere generaties en hebben ervaring i.v.m. levensproblemen, zowel van jongeren als van ouderen.

2) Informatie

De Raad dringt er nog eens bij de gemeenten op aan een brochure uit te geven met de verschillende verblijfsmogelijkheden : home, thuiszorg, service flats; werking en prijzen van publieke en privé-initiatieven. Daarin kunnen ook de voordelen worden vernoemd waarvan de ouderen kunnen genieten.

Ook zouden de adressen erin moeten vermeld worden waartoe de bejaarden zich kunnen richten voor eventuele klachten.

Als de bejaarden aan de gemeente inlichtingen vragen zouden ze die onmiddellijk of tenminste binnen de drie dagen moeten krijgen. Het is onaanvaardbaar dat ze nu soms maanden moeten wachten op een antwoord.

3) Zorg

De Raad vraagt dat de thuiszorg en de mogelijkheden voor kortverblijf en dag- en nachtopvang veel adequater zouden zijn. Dit impliceert de aanpassing van de infrastructuur en het personeelskader.

De Raad vraagt tevens dat tijdens perioden van extreme koude of hitte de verzorging van de ouderen optimaal zou gebeuren en er voor hen voldoende voedsel en drank zou voorzien worden.

De Raad verzoekt de bevoegde autoriteiten aan te dringen bij de Europese Commissie voor het opstellen van een richtlijn in verband met de zorg voor ouderen.

4) **Inkomen**

Om iedereen de vrije keuze van opvang te laten vraagt de Raad aan de Federale Regering om dringend een grotere financiële reserve aan te leggen om het systeem van het wettelijk pensioen of vervangingsinkomen te waarborgen voor iedereen van de huidige en toekomstige generaties en een zorgverzekering te ontwikkelen die autonomie en waardigheid garandeert. De aangelegde reserve zou dan ook uitsluitend moeten dienen om de pensioenen en de vervangingsinkomens te betalen.

Als kinderen moeten bijleggen voor een home voor hun ouders, zou deze som niet mogen beschouwd worden als « inkomen » door de FOD Financiën, want nu moeten deze ouderen nog eens belastingen betalen op deze som.

De kinderen zouden de som die ze betalen voor hun ouders wel moeten kunnen inbrengen in hun belastingen.

De aanvragers van een inkomensgarantie moeten er bij hun aanvraag duidelijk op gewezen worden dat indien zij langer dan 29 dagen het Belgisch grondgebied verlaten de onterecht ontvangen uitkeringen automatisch van hun bankrekening zullen worden ingehouden.

De Raad vraagt ook dat de Rijksdienst voor Pensioenen wat betreft de onterecht ontvangen uitkeringen niet meer dan 10% per maand zou inhouden tot het verschuldigde bedrag terugbetaald is (art. 1410 par.4, gerechtelijk wetboek).

5) **Rusthuizen en service flats**

De Raad is van mening dat de rusthuizen goedkoper of de financiële tussenkomst van de overheid groter zouden moeten worden.

Elke home zou minstens over een gemeenschappelijke plaats met luchtconditionering moeten beschikken. Elke kamer zou minstens moeten voorzien zijn van overgordijnen.

De overheid zou een studie moeten laten maken over hoeveel homes er zijn, hoeveel mensen op de wachtlijst staan en hoe lang het gemiddeld duurt voor ze een plaats in een home krijgen.

In de regio waar de wachtlijsten te lang zijn zouden er meer homes moeten komen.

De Raad is ook van mening dat in de homes en service flats voldoende ruimte moet zijn, zoals de mogelijkheid tot het hebben van een aparte douche of wasruimte, om de privacy van de bewoners te garanderen.

6) **Aanpassing huis aan leeftijd**

De Raad vraagt de overheid een brochure uit te geven met de aan te raden aanpassingen die de ouderen kunnen doen aan hun huis om comfortabel en veilig te wonen. Er zou moeten op aangedrongen worden dat de ouderen er tijdig moeten aan denken deze aanpassingen uit te voeren.

Het is daarbij even noodzakelijk dat deze brochure op een correcte manier verspreid wordt zodat alle ouderen deze brochure ontvangen.

7) **Beeldvorming in onderwijs en media**

De Raad vraagt dat men de beeldvorming van ouderen in de scholen zou aanpassen aan de realiteit en dat de media een positiever beeld zouden geven van de senioren.

Men mag niet vergeten dat de jongeren van vandaag de ouderen van morgen zijn.

8) **Mobiliteit**

De Raad stelt voor dat andere gemeenten het voorbeeld van Etterbeek zouden volgen en aan de ouderen vanaf 80 jaar ook taxicheques zouden geven.

De Raad vindt dat er een éénvormige rijbewijsregeling moet komen voor alle bestuurders van personenwagens. Er mag geen discriminatie zijn volgens leeftijd, vooral aangezien de senioren zeker niet degenen zijn die het meest ongelukken veroorzaken.

9) **Vrijtijdsbesteding**

Nog steeds zijn veel activiteiten die de gemeenten en gemeenschapscentra aanbieden niet afgestemd op senioren.

De gemeenschapscentra en gemeenten zouden ieder jaar de activiteiten moeten evalueren en activiteiten waar minder dan 15 deelnemers zijn zouden moeten worden afgeschaft. De overheid zou hierop moeten toezien.

De ouderen mogen niet uitgesloten worden van de moderne informatietechnieken.

De Raad stelt vast dat er al een grote inspanning werd gedaan door gemeenten om cursussen in te richten voor het gebruik van de computer en het internet.

Tweedehands computers zijn al goedkoop, maar er zou een gunsttarief moeten zijn voor de abonnementen op het internet voor de senioren. Nu zijn deze voor de meesten onbetaalbaar.

10) **Sport**

Er zouden projecten moeten opgestart worden om de sportbeoefening door de senioren aan te moedigen.

Op gemeentelijk vlak zouden er *in elke gemeente* gunsttarieven moeten komen voor de derde leeftijd *en in het bijzonder voor de vrouwen* om de sportaccomodaties (tennisveld, turnzaal, enz.) te kunnen gebruiken. Dit kan gebeuren in de stille uren wanneer deze sportaccomodaties héél weinig worden gebruikt.

De sportactiviteiten zouden daarbij meer op elkaar moeten afgestemd worden zodat er voor iedereen een invulling is.

De sportaccomodaties moeten ook gemakkelijker met het openbaar vervoer te bereiken zijn.

De raad wenst hier ook te referen naar zijn advies nr. 17 van 21 maart 1997 betreffende vrouwen en sport en advies nr. 63 van 13 december 2002 betreffende vrouwen en sport.

11) **Sociale woningen**

De Raad vindt het initiatief dat de huurders het recht hebben de sociale woningen na 5 jaar te kopen zeer goed, maar stelt voor dat deze woning of appartement na een bepaalde tijd, minder dan 20 jaar, zou kunnen worden verkocht. Dit vermindert het risico voor oudere mensen.

De Raad zou het hier ook wenselijk vinden dat de overheid een overzicht laat maken hoeveel sociale woningen er zijn, hoeveel mensen gemiddeld op de wachtlijst staan en hoelang ze gemiddeld op de wachtlijst blijven voor ze kunnen beschikken over een sociale woning.

De Raad vraagt om mensen met hogere inkomens niet toe te laten in sociale woningen, gezien er nu al lange wachtlijsten zijn om een sociale woning te bekomen. Zo staan er bijvoorbeeld in Brussel Hoofdstad al meer dan 22.000 mensen op de wachtlijst, waar er slechts ongeveer 7.000 voorzieningen zijn.

12) **Schenken**

De overheid zou een studie moeten laten maken met verschillende scenario's over leeftijd, leeftijdsverwachting, kosten home of service flat, voor 10 jaar, 20 jaar, 30 jaar, zodat de ouderen kunnen berekenen of zij een schenking kunnen doen of niet.

Als je een voorbeeld neemt van iemand die van 65 tot 95 jaar in een service flat gaat wonen, kost die flat alleen al € 625.000 tot € 1.250.000.

We zien meer en meer dat de kinderen met alle middelen proberen niet meer te moeten betalen voor hun ouders als deze onvoldoende financiën hebben en dit op het OCMW trachten af te schuiven.

Als de ouders een schenking doen en dan later onvoldoende geld hebben om hun home of service flat of operaties te betalen zal het de gemeenschap zijn die zal moeten betalen niettegenstaande de kinderen het geld gekregen hebben. Voor de ouderen is dit naast een financiële ook een mentale opdoffer.

Naast het laten uitvoeren van een studie is het even belangrijk dat de overheid zorgt voor een adequate verspreiding en bekendmaking van deze studie om aldus uitbuiting van de ouderen en uitbuiting van de maatschappij te voorkomen.

13) **Onderzoek**

Er zou meer onderzoek naar de problematiek van de ouderen moeten gebeuren. Deze onderzoeken moeten daarbij goed op elkaar afgestemd zijn en het is even belangrijk van deze onderzoeken voor een zo groot mogelijk publiek te verspreiden en bekend te maken.

De studiedienst van de Europese Commissie en Eurostat zouden een vergelijkende statistiek moeten opmaken betreffende de situatie van de ouderen in de lid- en kandidaatlidstaten van de Europese Unie en van de voorzorgsmaatregelen die er genomen worden voor het welzijn van de senioren.